

Василенко Кароліна

*здобувач першого (бакалаврського) рівня вищої освіти Житомирського
державного університету імені Івана Франка*

Науковий керівник Башманівський В. І.

*кандидат філологічних наук, доцент Житомирського державного
університету імені Івана Франка*

ТРАНСФОРМАЦІЯ УКРАЇНСЬКОГО МЕДІАСЕРЕДОВИЩА В УМОВАХ ПОВНОМАСШТАБНОЇ ВІЙНИ

У статті проаналізовано трансформацію українського медіасередовища в умовах повномасштабної війни. Розглянуто переорієнтацію медіа на цифрові платформи, зростання ролі Telegram у поширенні новин та виклики, пов'язані з дезінформацією.

Ключові слова: *медіа, соціальні мережі, дезінформація, цифрові платформи, інформаційна мобільність.*

З початком агресії росії українські медіа опинилися в умовах постійної інформаційної боротьби, де ключовими аспектами стали оперативність подачі новин, достовірність інформації та боротьба з дезінформацією. Медіа стали інструментом не тільки для висвітлення військових подій, а й для підтримки морального духу населення й зміцнення патріотичних настроїв.

Важливою зміною, що відбулася в українському медіасередовищі, стала трансформація традиційних медіа й поступове домінування цифрових платформ. З початком військового конфлікту українські медіа активно адаптувалися до нових умов, і інтернет-платформи, соціальні мережі, мобільні додатки стали основними інструментами комунікації. Це дозволило значно розширити доступ до новин і залучити ширшу аудиторію, особливо молодь, яка стала основним реципієнтом інформації через цифрові канали [1].

Науковці у своїх студіях дедалі частіше звертаються до аналізу ролі цифрових медіа у воєнний час, підкреслюючи їхню здатність формувати інформаційний ландшафт і впливати на громадську свідомість. У працях Г. Марчука, Т. Плеханової, О. Гоцура, О. Яреми простежується тенденція до переосмислення традиційної медіамоделі.

Цифрові медіа забезпечили не тільки поширення новин, а й швидке реагування на події в режимі реального часу. Платформи, такі як Facebook, Twitter, Telegram, Instagram стали важливими джерелами оперативної інформації, а також місцями для обміну думками й організації волонтерської допомоги. Завдяки можливостям цифрових технологій медіа стали не лише каналами для поширення новин, але й майданчиками для активної громадянської участі, що дозволило спільнотам діяти оперативно та ефективно.

Національний телепростір став закритим для російської пропаганди та дезінформації, однак альтернативні платформи, такі як Telegram, різноманітні сайти та месенджери, швидко заповнили цю нішу. Телеграм-канали, особливо ті, що мають величезну аудиторію, використовуються для поширення дезінформації, часто під виглядом «неофіційних» джерел новин або навіть через створення фейкових акаунтів, які виглядають як незалежні інформаційні платформи.

Незважаючи на зусилля великих міжнародних платформ, таких як Facebook, Twitter та YouTube, які ввели обмеження на поширення фейкових новин, контроль за контентом на менш контрольованих платформах, зокрема Telegram, залишався складним. За даними опитування Internews, 60% респондентів обирають Telegram як основне джерело новин, що вказує на серйозну роль цієї платформи в сучасному медіасередовищі України (Рис 1). Це дає змогу ідентифікувати не лише проблему з дезінформацією, але й ставить питання про ефективні механізми боротьби з такими явищами в умовах швидкої зміни медіа-середовища та доступу до інформації через мобільні додатки і месенджери [2].

Рис. 1. Користування соціальними мережами/ Провідні мережі для отримання новин у соціальних мережах (за даними дослідження InMind на замовлення Internews)

У 2023 році Telegram зміцнив свої позиції як провідна платформа для спілкування та споживання новин в Україні. Зростання аудиторії та активність користувачів у Telegram свідчать про його універсальність. Простота у використанні, швидкий доступ до інформації та можливість спілкування в закритих і відкритих групах, зробили його ключовим інструментом у медіапросторі країни. Тим часом Facebook, який раніше мав вагому роль у поширенні новин, поступово втрачає популярність. Це зумовлено змінами в алгоритмах платформи, зниженням активності молодшої аудиторії та переходом користувачів на більш інтерактивні платформи. Цікава динаміка спостерігається у Viber. Хоча ця платформа зберігає значну аудиторію, її використання переважно залишається в межах комунікаційних функцій, а споживання новин залишається на стабільному рівні, що свідчить про меншу роль месенджера в інформаційному полі (Рис. 2) [2].

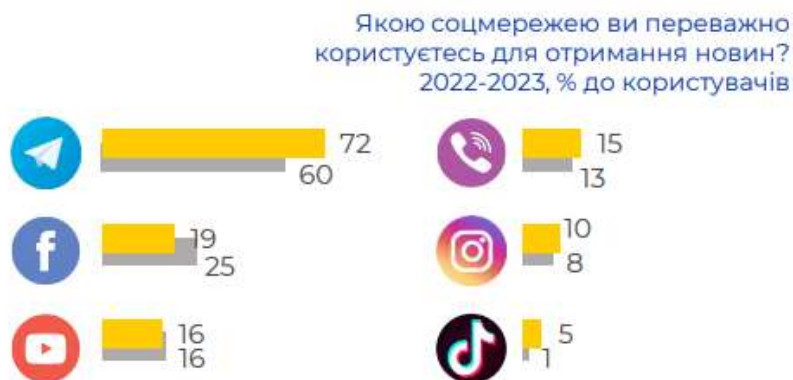

Рис. 2. Соціальні мережі, які використовують реципієнти для отримання новин

Водночас цей процес не обійшовся без викликів, зокрема зростання кількості фейкових новин та дезінформації, вирішення яких потребувало посиленої боротьби з маніпуляціями й розвитку медіаграмотності серед громадян. Інтернет-платформи, які дозволяють вільно поширювати інформацію, стали також середовищем для активної інформаційної війни, де Україна змушена була протистояти російським пропагандистським ресурсам, які намагалися посіяти паніку, підірвати моральний дух та поширити неправдиві відомості. Українські медіа розгорнули потужну кампанію проти російської пропаганди, активно поширюючи достовірну інформацію про реальний стан справ на фронті, підтримуючи моральний дух армії та цивільного населення.

Отже, війна в Україні кардинально змінила медіасередовище країни, сприяючи як його трансформації, так і виникненню нових викликів для журналістики й медіа. В умовах інформаційної війни медіа стали важливим інструментом не лише інформування, а й стратегічної боротьби за правду та національну безпеку. Цифрові технології, соціальні мережі та інтернет-платформи стали ключовими каналами комунікації, що дозволили Україні протистояти зовнішній агресії.

Список використаних джерел

1. Лебідь А. Роль трансформації медіапростору в контексті національної ідентичності в умовах російсько-української війни. Науковий семінар Харківського національного університету Повітряних Сил імені Івана Кожедуба

«Інформаційне протиборство в умовах російсько-української війни»: статті та тези доповідей, 30 листопада 2023 року. С. 183–186.

2. Дослідження: українці отримують новини переважно із соцмереж і дедалі менше з новинних сайтів. URL: <https://imi.org.ua/news/doslidzhennya-ukrayintsi-otrymuyut-novyny-perevazhno-iz-sotsmerezh-i-vse-menshe-z-novynnyh-sajtiv-i64760>

3. Путрашик В. І., Марчук Г. І., Плеханова Т. М. Цифрова журналістика та вплив соціальних мереж на формування громадського уявлення про російсько-українську війну. *Вчені записки ТНУ імені В. І. Вернадського. Серія: Філологія. Журналістика*. Т. 35 (74). № 2. Ч. 2. 2024. С. 189–195.